

Kamila Shamsie

Beste vrienden

Vertaald uit het Engels door Anne Jongeling

SIGNATUUR

2023

Eerste dag terug op school. De lucht zwaar van de moessonwolken, drommen leerlingen op het schoolplein op een paar passen afstand van de beschaduwde plekken: de langs de grensmuur geplante acacia of de neemboom halverwege het pad van de poort naar het schoolgebouw; de vele, met bougainvilles omlijste doorgangen, uitgehakt in de gele stenen gevel van het gebouw; het deel van het schoolplein onder de vooruitstekende balkons op de eerste en tweede verdieping. Alleen een paar jongens met bewijsdrift hingen rond in de volle zon, opgerolde mouwen, handen in de zakken. Zahra, die naast de overwelfde doorgang stond waarin de koperen bel hing, kon dankzij haar lengte speurend over de hoofden van alle meisjes en de meeste jongens uitkijken.

De schooldag was nog niet officieel begonnen, maar de leerlingen in hun grijs met witte uniformen hergroepeerden zich al in de formaties van het vorige semester. De hipperds. De etterbakken. De stelletjes. De nuffen. De onzichtbare jongens. Zahra had een reeks tienerfilms uit Hollywood op een piratenzender bekeken, en zo was ze op het idee gekomen van deze categorieën, alleen dekten ze niet helemaal de lading van de gebreken in het schoolleven in Karachi. Want hoe kreeg je *The Breakfast Club* zonder nablijven? Hoe kreeg je *Pretty in Pink* zonder eindejaarsbal? Hoe kreeg je *Ferris Bueller's Day Off* als je de ruimte niet had om te spijbelen? Maar op één gebied sloegen de films de plank mis, en niet Karachi, en dat was waar het op vriendschap aankwam. In de films was vriendschap bijna

altijd een subplot van het narratief, nooit het hart. Behalve in *The Outsiders*, maar dat waren jongens, wat betekende dat het verhaal eigenlijk over meisjes ging die stennis schopten, wat uitliep op ruzie, brandstichting en de dood.

Vanaf haar plek had Zahra vrij uitzicht op de schoolpoort. Meestal waren de straten van Saddar dichtgeslibd met bussen, riksja's, bestelbussen en andere verouderde voertuigen op weg naar Empress Market, of anders wel naar de talrijke elektronica-winkels in deze buurt, maar twee dagen per week mengden flonkerende wagens met airconditioning zich in de kakelbonte verkeersstroom om leerlingen van en naar de meest prestigieuze school van Karachi te vervoeren.

Daar was ze. De Mercedes, de opperste flonkerwagen, reed rechtstreeks naar de poort. Maryam stapte uit en liep het schoolplein op. Een andere Maryam, een ander loopje. Het vet dat in haar wangen had gezeten, leek tijdens de zomerperiode naar lagere regionen afgedaald, alhoewel het door de hobbezakkerige, grijze kameez die ze droeg lastig was te zien waar precies. Maryam bleef staan om iets tegen een van de oudere jongens te zeggen, en tijdens hun gesprek plukte ze aan de kameez op een manier die duidelijk argeloos was bedoeld, maar het weefsel spande strak om haar nieuwe borsten en haar nieuwe taille. De oudere jongen praatte door alsof hij het niet merkte, maar toen ze doorliep, in de richting van Zahra, draaide hij zich om en keek haar na tot ze het eind van het pad had bereikt.

Er waren meer veranderingen. Het golvende, schouderlange haar was nu eerder kunstig warrig dan wild, de zware wenkbrauwen waren gedresseerd tot een gepenseeld boogje. Maar de glimlach was dezelfde glimlach van de oude Maryam waarmee ze Zahra steevast begroette na de vakantie, die ze bij haar familie in Londen had doorgebracht. En in haar uitgestrekte hand hield ze als vanouds het cassettebandje, het verlate verjaardagscadeau voor haar beste vriendin – het bandje dat ze

van de radio had opgenomen met de coolste nummers van de Londense hitlijsten.

‘Zie je hoe ik ben veranderd?’ vroeg ze.

‘Wie heeft er meer moeite mee: je moeder of je kleermaker?’ vroeg Zahra, terwijl ze naar de kameez wees.

‘Lastig te zeggen. Meester Sahib denkt dat hij maakt wat mijn moeder wil. Volgens mijn moeder is hij snel beledigd. We kunnen niet teruggaan en zeggen dat het verkeerd is, anders wil hij geen kleren meer voor ons naaien en hij is de enige die weet hoe ik mijn saribloesjes wil hebben.’

‘Het leven van een volwassene is zo ingewikkeld.’

Ze glimlachten naar elkaar, in de volle overtuiging dat zij in de toekomst nooit voor zulke kleinzielige dilemma's zouden komen te staan. Ze waren amper begonnen over de beslommeringen van hun gescheiden zomers of Saba kwam naar hen toe met dat typische lachje van haar, alsof ze stiekem snoepgoed in haar mond had dat ze niet wilde delen en ook niet wilde doorslikken. Ze kenden elkaars lachjes, de drie meisjes: op hun veertiende hadden ze er al tien jaar op zitten van wat min of meer vriendschap genoemd kan worden, alhoewel Zahra onlangs had opgekeken van een woordenboek om Maryam te vertellen dat wat zij tweeën hadden vriendschap was, en dat ze met de andere zes meisjes en tweeëntwintig jongens uit hun klas ‘cordiaal’ omgingen – een band die vooral samenhang met hun fysieke nabijheid. ‘Als jij morgen naar Alaska zou verhuizen, zouden we toch de rest van ons leven beste vriendinnen blijven,’ had ze tegen Maryam gezegd, de enige persoon op de hele wereld bij wie Zahra zich theatraal uitliet.

Nu stond Saba voor hen, die zich na enig aandringen het geheimpje liet ontfoetselen dat ze zojuist van haar tante had vernomen, de tante die voor de rest van de leerlingen Mrs Hilal was, de leraar biologie. Het bomalarm van de school zou uitgebreid worden met een opstandalarm en er zouden het hele semester oefeningen zijn om ervoor te zorgen dat de leer-

lingen de alarmsignalen niet door elkaar zouden halen. Je wilde niet per ongeluk zevenhonderd leerlingen evacueren terwijl ze eigenlijk met gesloten deuren en ramen in het gebouw moesten blijven. De school had nog nooit een bom of een opstand meegemaakt, maar Saba praatte verlekkerd door over een mogelijke ramp en mogelijke vergissingen met het alarm.

Maryam snoof geërgerd. ‘Mijn ouders worden nóg hysterischer als ze dat horen,’ zei ze. ‘De dag waarop we terugkwamen uit Londen, hebben ze gewapende bewakers ingehuurd om voor ons huis de wacht te houden. Alle expats bij ons in de buurt bleven namelijk eindeloos doorgaan over hoe gevaarlijk Karachi is. Nou, Londen, met je tot snot gekookte pannetje kool, dat is pas gevaarlijk. Nu kan er niemand meer bij ons naar binnen zonder een idiote procedure. Een bewaker moet ons bellen om te vragen of het goed is, maar als we aan de telefoon zitten en de lijn bezet is, moet hij naar binnen rennen. Terwijl ze zo traag zijn – terwijl ze niet eens rennen, ze sjokken gewoon. Maak jij je maar geen zorgen, Zahra. Ik heb ze een foto van jou laten zien en gezegd dat ze direct worden ontslagen als ze jou de toegang weigeren.’

‘Lucky,’ zei Zahra, en Maryam grinnikte. Je kon haar geen groter plezier doen dan haar te vergelijken met Lucky Santangelo, de heldin uit de Jackie Collins-boeken, die net zo moedig was als roekeloos en loyaal. Saba vertrok licht haar mond, een trekje dat Zahra ook kende. Het impliceerde dat Saba niet begreep waarom Maryam de beste vriendin van Zahra wilde zijn, compleet met hun eigen onnavolgbare grapjes, terwijl Saba, net als Maryam, tot de groep van leerlingen behoorde wier ouders deel uitmaakten van de ‘betere kringen,’ die in de zomervakantie naar het buitenland gingen en lid waren van dezelfde besloten club met privézwembad.

‘Misschien is het een goed idee als de school een soort noodplan heeft,’ zei Zahra. Ze wierp een blik op de hoge afscheidingsmuren met de glasscherven op de rand, zodat niemand

eroverheen kon klimmen. Afgelopen zomer waren in Saddar zeventig mensen omgekomen door autobommen, en niet ver van hun school waren bij zo'n explosie alle ramen gebarsten van de winkel waar nog geen week geleden Zahra met haar moeder nieuwe schooluniformen had gekocht. Dagen later stelde ze zich nog voor hoe glassplinters haar keel en ogen doorboorden. Toen Maryam terugkwam uit Londen had ze gezegd: 'Ja, afschuwelijk. Gelukkig was het schoolvakantie', alsof ze daarmee wilde zeggen dat niemand uit hun kringetje rond die tijd van het jaar in de buurt van Saddar had kunnen zijn.

De schoolbel werd geluid, en ze haastten zich naar het plein waar de leerlingen rommelige rijen aan het vormen waren. De grond was vochtig van de regen van de vorige dag. In het midden lag een plas water waar jongens van de roeriger klas 9 in stampten in een poging de langslopende meisjes nat te spetteren.

Maryam was niet de enige in hun klas die tijdens de zomer was veranderd. Een paar jongens waren langer geworden, een paar meisjes rondborstiger; die ene jongen had eindelijk dat rupsennest op zijn bovenlip afgeschoren, dat andere meisje had haar bril vervangen door contactlenzen. De enige verandering bij Zahra was dat ze een paar centimeter was gegroeid. Ze was nog steeds dun, en ze had nog steeds dat steile haar dat haar moeder steeds op schouderlengte knipte. Maar iedereen in hun klas kwam in zekere zin anders over, ook als hun uiterlijk hetzelfde was gebleven. Er zat meer gewicht in hun tred. Ze beseften dat ze in klas 10 zaten, een examenjaar, oud genoeg voor jongere leerlingen om naar hen op te kijken, en tevens het stadium waarin het ontzag dat zij voelden voor leerlingen in de hogere klas plaats zou kunnen maken voor een zekere amicale houding.

De vaste bijeenkomst van alle klassen op de eerste dag van het nieuwe schooljaar was afgelast en de leerlingen werden in

rap tempo het gebouw in geloodst voordat het wolkendek nog donkerder zou worden. Ze haastten zich rechtstreeks naar hun nieuwe klaslokaal met de dikke zeewiergroene muren en de houten schoolbanken die onlangs in een afzichtelijke bruinroze kleur waren geschilderd. Maryam en Zahra vonden een plek naast elkaar, gescheiden door het gangpad van de andere zitplaatsen in de rij, en Zahra vertelde over haar hoogtepunt die zomer: het moment waarop alle leden van popgroep Vital Signs uit een huis in de wijk Phase 5 waren gelopen, vlak bij de kruising waar de man met bougainvilles achter zijn oren altijd het verkeer stond te regelen. Haar vader had achter het stuur gezeten en geweigerd vaart te minderen, laat staan te stoppen zodat ze de popgroep beter had kunnen bekijken. ‘Dat een paar van die blagen een plaatje hebben opgenomen, betekent nog niet dat jij naar ze mag koekeloeren als-of het beesten in de dierentuin zijn,’ had hij gezegd.

‘Dan nog. Je hebt ze gezien, hoe cool is dat? Misschien nog cooler dan een popster in Londen ontdekken,’ zei Maryam, die ooit op een zomerdag Paul Young door Hyde Park had zien struinen. Het was beslist een belangrijk gespreksonderwerp waar ze later op terug zouden komen: overtrof het spotten van een internationale popster in de stad waar je op vakantie was het opduiken van een nationale sensatie op niet al te grote afstand van je eigen buurt?

Maryam plantte haar elleboog op de rugleuning van Zahra’s stoel en boog zich naar haar toe. ‘Ik heb deze zomer een nieuw Italiaans woord geleerd,’ zei ze. ‘*Zia*. Het betekent tante. Maar het is ook straattaal voor...’ Ze dempte haar stem, wat ze eigenlijk al had moeten doen voor ze de naam van de dictator te luid uitsprak. ‘... homoseksueel. Kun je het je voorstellen? Iedere Italiaanse ambassadeur aan wie generaal Zia zich voorstelt, zal wel denken...’

‘Maryam!’

Zahra keek om zich heen of iemand Maryam gehoord had.

Ze dacht niet dat iemand in haar klas familie had die achter de president stond, maar je zweeg erover, het was te riskant om er blindelings van uit te gaan dat iedereen aan dezelfde kant stond.

‘Doe niet zo paranoïde,’ zei Maryam. Ze bracht haar gezicht vlak bij het gat in het bureaublad waar ze hun pennen in zetten, en deed alsof het een microfoon was. ‘Hallo, commandant? Wilt u weten wat we van Wordsworths *Narcissen* vinden? Eraf, die montere koppen!’

Babar, de jongen die achter hen zat, liep naar voren. Hij pakte een krijtje en schreef op het schoolbord: O, HONDERD PROCENT, MEER NIE

De stem van een leraar sneed de T af die hij op had willen schrijven. ‘Mr Razzaq, misschien kunt u beter gaan zitten in plaats van rond te paraderen in uw broek uit een vervlogen tijdperk, hm?’

Babar verstarde even. Toen woelde hij met zijn vingers door zijn dikke haar, rechtte zijn rug en draaide zich met een bekke grijns om. Als hij een leren jack had aangehad, had hij de kraag opgezet. Hij slenterde terug naar zijn stoel en ging zitten.

‘Het schooluniform van mijn grote broer gaat naar de kinderen van onze kok,’ zei Saba luid.

Zahra draaide zich om naar Saba, die een zitplaats aan de andere kant van het gangpad bij Babar had gekozen. ‘Saba, hij zal je niet leuker vinden als je hem beledigt, net zomin als door de liefdesgedichten die je voor hem hebt geschreven.’

Een ‘Oooo!’ ging in crescendo door de klas tot de leraar er korte metten mee maakte. Saba snotterde in haar opdrachtenboek. Zahra viste een zakdoekje uit haar schooltas, leunde naar achteren, klopte op Babars knie en gaf hem onder de schoolbanken het zakdoekje door.

‘Moet ik er iets op schrijven?’ fluisterde hij even later.

Zahra keek over haar schouder. Hij had het zakdoekje open-

gevouwen en hield het als een briefje tussen duim en wijsvinger. ‘Ze had dat niet moeten zeggen, maar jij kunt nu de wijste zijn,’ zei ze.

‘Miss, wilt u dat ik mijn broek uittrek?’ riep Babar. De hele klas schoot in de lach; ook Saba, wat het zakdoekje overbodig maakte.

*

O, HONDERD PROCENT MAAR, MEER NIE

Toen iedereen het klaslokaal had verlaten, liep Zahra naar het schoolbord. Er stond een krijtstipje waar Babar de T had willen schrijven voordat de leraar hem had onderbroken. Tot dusver hadden alle leerlingen in hetzelfde schuitje gezeten. Ze kregen dezelfde lessen, ze leerden al dan niet dezelfde stof te beheersen, ze konden met redelijk gemak lage cijfers ophalen na een ziekteverzuim of een crickettoernooi dat een hap uit hun studietijd had genomen. Maar vandaag begon de tweejarige opleiding niveau O, en hoe goed of hoe slecht je je examens deed aan het eind van die periode zou van levensbelang zijn; het zou bepalen welke Amerikaanse of Britse universiteit jou na die twee jaar wilde hebben. In Zahra’s geval was alleen ‘willen hebben’ niet voldoende, ze moesten haar zo graag willen hebben dat ze in Engeland voor een beurs in aanmerking kon komen of in Amerika voor financiële bijstand. Beide landen leken haar even aantrekkelijk – de grandeur van Oxbridge, het prestige van de Ivy League – maar ze had liever dat de term ‘beurs’ aan haar zou blijven kleven dan ‘financiële bijstand’.

‘Hoe belangrijk zijn de cijfers van niveau O echt?’ had Babar aan het eind van het vorige schooljaar aan de jonge leraar gevraagd, die net afgestudeerd was aan de New Yorkse universiteit Columbia. O, honderd procent, meer niet, had hij geantwoord.

Zahra vond een stukje krijt en voegde er een T aan toe in hetzelfde schuin overhellende handschrift van Babar, zodat de letter niet uit de toon viel. Ze hoorde iemand achter haar lachen en draaide zich om. Maryam leunde tegen de deurpost.

‘Altijd de boel voor anderen opruimen,’ zei Maryam.

‘Ik dacht dat je al in het computerlab zou zitten.’ Zahra wierp het krijtje op de lessenaar van de leraar en liet het naar de rand rollen.

‘Kom, we lopen een stuk samen op,’ zei Maryam. Ze gaf Zahra een arm en ze verlieten het klaslokaal.

Maryam had nu computerwetenschappen, Zahra scheikunde. Aan het begin van niveau O hadden ze allemaal een lespakket moeten kiezen, en daar begonnen hun wegen zich te scheiden. Zahra had ook liever computerwetenschappen gekozen, maar het was een nieuw vak en mogelijk iets te frivool; een van haar leraren had haar gewaarschuwd dat universiteiten het minder serieus dan de gevestigde disciplines zouden kunnen nemen. Maryam kon het niet veel schelen of universiteiten er een hoge dunk van zouden hebben en of ze klinkende cijfers zou halen voor de examens van niveau O, aangezien haar ouders’ fortuin haar hoe dan ook een plek op een universiteit garandeerde. Het maakte haar weinig uit welke het zou worden. Met die laconieke houding jegens de universiteiten onderscheidde Maryam zich van haar klasgenoten, meer nog dan met haar familiefortuin en de maatschappelijke status waarmee ze bijna iedereen overtrof, zelfs op deze school die erom bekendstond sterke banden te hebben met de elite. Alle anderen – of het nu Babar, Saba of Zahra was – konden de namen van alle studenten die naar Harvard, Princeton en Yale waren gegaan én de cijfers die ze hadden behaald net zo vlot opdreunen als cricketscores, maar voor Maryam was de universiteit niet meer dan een hobbel die ze moest nemen tot ze de leiding over het familiebedrijf zou krijgen. De enige toekomst die voor haar telde, zou zich ontplooiën in Karachi, de

stad waar Zahra nooit naar terug zou keren als ze die eenmaal achter zich zou hebben gelaten. Maar dat was een scheiding van wegen waar Zahra nu niet eens aan wilde denken. Ze liepen gearmd de trap af naar de gang en zeiden hallo tegen de leerlingen die ze de hele zomer niet hadden gezien.

‘Nou denken ze vast dat jij denge bent die op Babar valt,’ zei Maryam.

‘Zou Babar dat ook denken?’

‘Waarschijnlijk wel. Je zat aan zijn been.’

‘Hm. Knobbelknieën.’

Een jongen uit een hogere klas liep hun tegemoet. ‘Kijk eens wie er afgelopen zomer gegroeid is,’ zei hij. Zahra was het commentaar op haar lengte gewend, waardoor het even duurde voordat ze zag waarop zijn blik was gericht. De jongen heette Hamad, hij hoorde bij de ‘etterbakken’ en iedereen wist dat hij buiten het ommuurde schoolterrein met vriendjes omging die of al crimineel waren of crimineel in de dop. Naar verluidt had hij een pistool in zijn dashboardkastje liggen.

Zahra snoof vol walging, liep snel door en trok Maryam mee op een manier die hopelijk ‘gehaast’ overkwam op een omstander. Maar dat haasten besloeg niet meer dan een paar passen tot aan het scheikundelokaal, daar moest ze al afscheid van Maryam nemen. Toen ze een plek zocht, Babars uitnodigende hand naar de stoel naast hem negerend, hoorde ze op de gang een stel voetstappen vertragen en een ander versnellen.

*

Het was vorig jaar begonnen. Toen was het nog niemand opgevallen, afgezien van Maryam en haar kleermaker, maar Londen had het proces versneld. De hoeveelheden chocola, ijs en fastfood hadden zich op onverwachte plaatsen vastgezet, wat ongemakken met zich meebracht als beugelbeha’s en een

lichaam dat vreemd aanvoelde. In Londen dacht ze eerst dat ze het zicht op haar eigen maten was kwijtgeraakt, omdat onbekenden telkens tegen haar aan botsten, tot ze zich realiseerde dat het bijna nooit een vrouw was die haar op die manier aanraakte. Zodra ze het doorhad, wist ze niet wat ze ervan moest denken. De ene keer kon ze wel janken, de andere keer zag ze het als een overwinning.

Ze vond het wel uiterst vernederend toen ze haar vader tegen haar moeder hoorde zeggen dat ze naar Oxford Street moesten om een nieuwe garderobe voor hun dochter te kopen, omdat haar kleding niet meer 'kies' was. Haar favoriete T-shirts moesten allemaal weg: die met Madonna, de tigger met diamantogen en zelfs het gestreepte matrozenshirt. De nieuwe kleren vielen ruim en hadden geen print of opsmuk die de aandacht op haar borsten vestigde. Het maakte weinig verschil voor de mannen die tegen haar op bleven botsen in de metro of voor de vriend van haar ouders die innig haar schouders kneedde en haar tegen zich aan trok op de manier die de 'ooms' altijd hadden gedaan, behalve hij.

De vorige zomer in Londen dacht ze nog dat ze die aandacht wilde. In Karachi staarden mannen naar je als je een meisje was. Ze was het gewend, net als alle andere meisjes in de stad. In Londen keken mensen langs je heen. Het contrast bracht haar van haar stuk. Kijk nou naar me, kijk nou naar me, kijk nou naar me, zong het in haar hoofd als ze over straat liep. En nu haar wens in vervulling was gegaan, viel ze in een andere categorie mensen en was haar verhouding met de buitenwereld gewijzigd, terwijl alles als vanouds door leek te kabbelen.

Er was in Londen niemand met wie ze hierover kon praten. De meeste vrienden van haar ouders uit Karachi brachten de zomers door in hun appartementen in Mayfair, Kensington en Knightsbridge, maar hun kinderen waren geen van allen oud genoeg om met Maryam op stap te gaan. Ze werd opgezadeld met de taak van babysitter als de volwassenen uit eten

of naar de bioscoop gingen, en ze had deze uitbreiding van verantwoordelijkheden aangegrepen om meer onafhankelijkheid te bedingen. Tijdens de lange zomerdagen mocht ze overdag alleen op stap. Dan verliet ze het appartement in Mayfair en kuierde met haar walkman in de richting van Hyde Park of naar de muziekwinkel op Piccadilly Circus. Soms liep ze helemaal door tot aan Trafalgar Square, waar ze jongens en meisjes van haar leeftijd gadesloeg die lachend vergeefse pogingen deden om op de rug van de bronzen leeuwen bij de erezuil van Nelson te klimmen.

Later in de zomer ging ze regelmatig naar de Trocadero in Leicester Square, waar ze tot de ontluisterende ontdekking kwam dat de tieners het geen van allen naar hun zin hadden al zou dat wel moeten. Ze richtte zich daarom maar op de draairekken met ansichtkaarten van Hollywoodacteurs en popsterren. Hier zag je Tom Cruise in een wit vest en spijkerbroek met een trieste oogopslag die bij één lachend meisje al zou oplichten, en de zangeres van Bananarama die recht in de lens keek met een blik van ‘mij maak je niks’. Na Piccadilly kwam de winkelstraat met prijzen die als je ze omzette in roepies nergens op sloegen, maar die haar ouders en hun vrienden er niet van weerhielden om volop koekjes van Fortnum & Mason, koffietafelboeken over islamitische architectuur en vintage kaarten bij Hatchards in te slaan. Maryam ging zelden een winkel in, en als ze het al deed stond ze in een oogwenk weer buiten. De zomer ervoor had ze tegen haar ouders gezegd dat Londense verkoopsters zo behulpzaam waren, omdat ze steeds vroegen: ‘Kan ik je helpen?’ Maar volgens haar ouders was dat de Engelse manier om te zeggen: ‘Kopen of opkrassen’. Ze vond het gênant dat ze zich zo makkelijk om de tuin had laten leiden. In Karachi ging ze er juist prat op dat ze de ondertoon van wat mensen zeiden altijd precies doorhad.

Vanuit Piccadilly liep ze naar Green Park, waar ze zich tegen de stam van haar lievelingsboom vlijde en ruim de tijd nam

een ansichtkaart aan Zahra te schrijven, dubbend over elk zinnetje zodat alle belangrijke dingen van het afgelopen etmaal erop pasten. Ze gebruikte altijd de hele achterkant, inclusief het adresveld, want met de erbarmelijke postbezorging in Pakistan had opsturen toch geen enkele zin; ze zou de kaarten aan het eind van de zomer meenemen en Zahra het stapeltje in één keer overhandigen.

Maar op de laatste dag in Londen pakte ze een van de ansichtkaarten op en las: *Ik droeg een spijkerbloesje en deed de bovenste twee knoopjes open toen ik een groep jongens zag, met een paar echt knappe erbij. Ik merkte dat ze naar me keken toen ik langs hen liep, maar ik keek niet om. Want hoewel ik wel wilde dat ze keken, wist ik niet wat ik daarna zou willen.* Ze stopte alle kaarten in een zwarte vuilniszak, haalde de lege pakken sap en vissticks uit de vuilnisbak in de keuken, legde die boven op de kaarten, bond de zak dicht en bracht alles naar de grote afvalcontainer die buiten naast het talud stond.

Pas op die eerste schooldag, tijdens de pauze, toen ze Zahra over de hoofden van de rij leerlingen voor haar bij de man van het etenskarretje twee flessen cola en twee zakken chilichips zag afrekenen, begreep ze het. Hun vriendschap had in de kern altijd die ene grap gehad, de rode draad die zich eerst op visueel niveau openbaarde en daarna pas door vele andere lagen liep. Daar stond Zahra, een en al streep, en hier stond Maryam met haar rondingen, en dat voegde de zoveelste dimensie toe aan hun studie in contrasten.

‘Dank je, Stan,’ zei ze toen ze haar cola en chips van Zahra aannam.

‘Graag gedaan, Ollie.’

Ze vroeg zich af of Zahra ook die compleetheid ervoer als ze samen waren, een gevoel dat alleen mogelijk is als je vanaf je vierde beste vrienden bent en je karakter door de ander is gevormd. Ze dacht van niet. Er waren dingen die Zahra van de wereld verlangde om redenen die Maryam niet begreep, din-

gen die ze in boeken vond of in haar gedachten, die soms konden afdwalen naar heel verre oorden waarover ze zelden sprak omdat ze wist dat Maryam haar daar niet zou kunnen volgen. Als Zahra dingen zei als: ‘Denk je dat iedereen een doel heeft in dit leven, of verzinnen we er een opdat we ons niet irrelevant hoeven voelen?’ dan wist Maryam nooit wat ze daarop moest antwoorden. Ze wist niet welk deel van de vraag ze het minst begreep: ‘doel’ of ‘irrelevant’. Ze had het wel geprobeerd, bijvoorbeeld door te zeggen dat ze het familiebedrijf internationaal wilde uitbreiden, maar Zahra had met gefronste wenkbrauwen tegengeworpen: ‘Dat is ambitie, dat is geen doel.’

Ze slenterden over het schoolplein aan de voorzijde, waar het vertrek van de oudste niveau A-leerlingen de verhoudingen opmerkelijk had veranderd. Het terrein rondom de vlaggenmast, waar de duizelingwekkende oudere leerlingen tijdens de pauze hadden rondgehangen, was nu ingenomen door twee kleinere groepen uit klas 11. De nieuwe groep duizelingwekkende oudere leerlingen had dit jaar de stenen doorgang bij de bel afgebakend als territorium. Maryam hoorde iemand haar naam roepen en ze sleepte Zahra aan haar arm mee naar de bloembedden vlak bij de ingang van het muzieklokaal, waar een groepje vrienden een plek had ingenomen. Sommigen zaten op de lage, witgepleisterde muurtjes rondom de bloemen, de rest stond, half in gesprek met vrienden die zaten, half ginnegappend met wie er voorbijkwam. Het was broeierig en drukkend; de regenwolken waren niet langer een dreiging maar een kwelling.

Zahra zat, Maryam stond. Een staande Zahra torende boven iedereen uit; als ze zat, stak ze een half hoofd boven de meisjes naast haar uit terwijl sommige jongens eindelijk op gelijke hoogte zaten. Ze had ooit tussen neus en lippen door tegen Maryam gezegd dat ze waarschijnlijk een ander karakter had gehad als ze kleiner was geweest: ze paste niet tussen de meisjes die hun hoofden bij elkaar staken om te smiespelen. Maar

het was geen kwestie van ergens tussen passen of niet. Ze waren allemaal al jaren met elkaar bevriend. Na de lange twee maanden in Londen, waar ze al die tijd klem had gezeten tussen volwassenen en kinderen, kon Maryam hen allen wel zoenen, stuk voor stuk, omdat de gesprekken zo lekker vlot verliepen, omdat ze milde plaagstootjes uitdeelden, omdat ze zich hier zo intens thuis voelde. Babar kwam bij hen staan en Maryam zei: 'Paradeer in kleren van weleer, meneer!' en Babar marcheerde heen en weer, liet de mars overgaan in een wervelende dans, terwijl de meisjes handenklappend het ritme aangaven en jongens 'ye, oye, oye' in koor jubelden zodat het uiteindelijk de leraar was die voor gek stond om wat ze had gezegd, en niet Babar. Babar maakte een lichte buiging met zijn hoofd in Maryams richting, dankbaar dat ze een middenweg had gevonden tussen het ongemakkelijke veinzen dat het voorval in de klas niet was gebeurd en beschamende woorden van medeleven. Ze vroeg niet om dankbaarheid, niet eens om erkenning; ze was gewoon blij dat ze bij deze groep hoorde en dat ze wist met welke woorden en welke toon ze het beoogde effect kon sorteren. Dit was wat zij beschouwde als 'bij wie en waar je thuishoort', en ze begreep de betekenis van die woorden zoals Zahra haar 'doel' en 'irrelevant'.

Hammad liep door haar blikveld en haar gedachten dwaalden af naar andere effecten die ze op haar omgeving zou kunnen hebben.

*

Op woensdag ging Zahra altijd met Maryam en haar twee jonge zusjes mee naar huis. Maryams 'huis' was een bungalow in Old Clifton met hoge muren eromheen, en een toegangspoort waarvoor inmiddels ook bewakers stonden. Er was geen enkele mogelijkheid om met de hond van de benedenburen te spelen of stiekem naar het strand te glippen, zoals bij

Zahra thuis in Seaview, al gunde ze zich zelden dat soort pretjes. De woensdagen bij Maryam werden vaste prik toen Zahra's vader tv-presentator werd voor crickettoernooien. Hij moest dan in de studio zijn en kon Zahra niet van school ophalen, wat eigenlijk zijn taak was geworden sinds haar moeder was gepromoveerd van leraar op Zahra's school tot directeur van een andere, nieuwe school.

Maryam miste Mrs Ali nog steeds. Zo heette ze op school, daarbuiten was ze tante Shehnaz. Er had altijd een zekere lichtheid gezeten in de paar seconden waarin Maryam haar pad kruiste met de ingetogen gratie van Mrs Ali, die haar begroette met de glimlach van tante Shehnaz. Iedere andere leerkracht zag Maryam als de enigszins onverklaarbare beste vriendin van de briljante Zahra. Maryam was namelijk de middelmatige leerlinge wier ouders in Londen kasjmier truien kochten voor haar winteruniform terwijl de anderen, ook degenen die in een Pajeros reden, zich prima reddden met de lokale truien van katoen en polyester. Maryam wist dat ze haar dit kwalijk namen, omdat Saba haar had laten weten dat haar tante, Mrs Hilal, erbij had gezeten toen de staf zich hardop afvroeg of Maryam soms allergisch was voor polyester. Net als alle andere leerlingen liet ook Maryam haar moeder haar schoolkleden uitkiezen zonder daar echt bij stil te staan, maar na het gesprek met Saba was het haar duidelijk dat ze zelfs de kleinste beslissing beter niet aan haar ouders kon overlaten.

Op die ene woensdag bleek er bij Maryam thuis een ernstige crisis te zijn, want toen de meisjes binnenkwamen, zat Maryams moeder aan de telefoon met haar man en instrueerde hem dat hij onmiddellijk na zijn werk naar huis moest komen om iets te bespreken.

'Tets bespreken' betekende dat het te gevoelig lag om het telefonisch te doen, niet zozeer omdat iedereen wist dat de geheime dienst altijd meeluisterde, maar omdat telefoonlijnen elkaar af en toe kruisten, wat betekende dat een bekende je

gesprek kon afluisteren, al hadden ze alleen maar naar hun moeder willen bellen om te vragen hoe het zat met zus en zo versus dit en dat. Sinds Maryams moeder ooit op die manier een telefoongesprek tussen de echtgenoot van haar nicht en zijn nietsvermoedende maîtresse had opgepikt, wilde ze alleen nog maar dingen over de telefoon zeggen die ze net zo makkelijk van de daken zou hebben geschreeuwd.

Maryams vader deed alsof hij het druk had op kantoor, maar in werkelijkheid runde Maryams grootvader het familiebedrijf: een fabriek in lederwaren voor de welgestelden van Pakistan. De vader van Maryam had een kantoor met zijn naam op de deur waarin hij de hele dag kruiswoordpuzzels maakte, producten goedkeurde die al door de ballotage van zijn vaders criteria waren gekomen, en soms vergaderde met mensen die belangrijk waren voor het bedrijf en een schouderklopje nodig hadden. Maryams vader was goed in het geven van schouderklopjes, maar hoewel hij er scheutig mee was, liet iedereen zich graag door hem inpakken. Op zijn eigen familie na.

Lunch werd dus uitgesteld tot Maryams vader zou thuiskomen. Zahra en Maryam liepen door de lange gang met schilderijen, waar de knullige tekening van een koe, die Maryams vader had gemaakt toen hij op Oxford zat, tussen werken van Sadequain, Chughtai, Gulgee en Naqsh hing. Naast de schilderijen prijkte de verzameling foto's van Maryams voorvaders in al hun aristocratische praal; vergeleken met hun ongenaakbare klasse leek de tekening van de koe eerder vermakelijk dan het lompe symbool van rijkdom die de kunstcollectie mogelijk had gemaakt. Maryam vond het een onding.

Maryams slaapkamer zat aan het eind van de gang. Eerst joeg ze haar zussen eruit, vervolgens trok ze de deur achter zich dicht. De airconditioning produceerde een amper hoorbaar gezoem, de marmeren vloer was koel onder hun voeten

toen ze hun schoenen uitschopten. Maryam zei tegen Zahra dat zij de muziek mocht uitkiezen, en liet zich op haar knieën op haar tweepersoonsbed zakken om een kus op de mond van George Michael te drukken. Zijn poster die op de muur hing was uit de periode van ‘Last Christmas’.

‘Nu jij,’ zei ze.

Zahra bleef op haar plek zitten en streek met haar vingers over Maryams cd-collectie op de witte plank met de blauwe rand. Eronder hing de plank met boeken van Judith Krantz, Sidney Sheldon en Jackie Collins, waarin op de eerste bladzijden een rijtje getallen was gekrabbeld volgens een codering die alleen Maryam en Zahra kenden: de paginanummers met ‘het goeie spul’. Daaronder stond Maryams bureau met de computer, haar eigen thuiscomputer, de Apple IIgs. Haar grote trots, waardoor ze veel eerder dan de rest van de programmeerdepten had kunnen beginnen aan computerwetenschappen van niveau O.

‘Waarom praat je met Hammad als je denkt dat ik het niet merk?’ vroeg Zahra, met haar rug naar Maryam toe. ‘Vandaag zag ik je weer, toen ik uit geschiedenis kwam.’

‘Je mag hem niet.’

‘Wat maakt dat uit? We vertellen elkaar altijd alles.’

Ze wisten allebei wat ‘alles’ inhield: alles wat op school gebeurde. Wat er thuis gebeurde, was een andere zaak. Daarom zei Maryam bijvoorbeeld nooit dat ze zich schaamde voor het oppervlakkige leven dat haar ouders leidden, voor de onbenulligheid van hun muizenissen, vooral als ze het vergeleek met het volwassen gezinsleven dat ze bij Zahra thuis zag. Zelfs de bijnamen die de vrienden van haar ouders voor hen hadden bedacht – Toufiq en Zenobia, kortweg Toff en Zeno – vond ze karikaturaal vergeleken met de Ali’s; Habib en Shehnaz.

In de eerste week van de economielessen op niveau O had Maryam geleerd wat arbeidsverdeling was, en ze begreep nu

hoe het bij haar familie was geregeld. Haar grootvader bestierde het bedrijf terwijl haar vader nakomelingen verwekte, zodat er een competente opvolger zou komen die het stokje kon overnemen. Haar vader presteerde het om drie dochters te krijgen, geen zoons, maar haar moeder vond het toen welleltjes; dit was de twintigste eeuw en zijn dochters konden het bedrijf ook wel overnemen. Het werd al snel duidelijk dat de jongste twee op hun vader leken, in de zin van meer charme dan competentie, zodat alle verantwoordelijkheid op Maryams schouders terecht kwam. Soms plaagde haar grootvader haar dat ze vast niet meer terug kwam als ze eenmaal op een universiteit in Engeland of Amerika zat. Dan rolde ze met haar ogen. Hij wist heel goed dat de zomers die ze in Londen doorbracht elk verlangen om 'elders' te wonen compleet tenietdeden. Elders was waar ze niemand was. Eerlijk gezegd wist ze niet eens waarom ze naar de universiteit moest, maar haar grootvader leek het nodig te vinden.

'Oké, maar je moet nog.' Maryam wees opnieuw naar de poster. Zahra stond op en ging naast haar bed staan. Maryam zag haar even terugdeinzen toen Zahra het spatje speeksel opmerkte dat ze per ongeluk op George Michaels lippen had achtergelaten. Ze veegde haar lippen af en werd zich bewust van haar lichaam, van het speeksel in haar mond, het bloed van haar menstruatie, het gewicht van haar borsten. Zahra beroerde vluchtig George Michaels mondhoek met haar lippen en ging op het voeteneinde van Maryams bed zitten in plaats van op haar vaste plekje: dicht tegen haar aan op het hoofdeinde.

'Oké, ja, hij blijft altijd staan om een praatje te maken als hij me ziet. Nou en? Moet ik soms doen alsof ik hem niet heb gehoord?'

'Heb je hem al aan de telefoon gehad?'

'Hij vroeg om mijn nummer en dat heb ik niet gegeven. Nou tevreden?'

Er vond op dat moment een minuscule verschuiving plaats in de lucht. De eerste leugen hing tussen hen in.

‘Het kan funest zijn voor je reputatie als ze je alleen al met hem zien praten.’

Dat woord, reputatie, woog zwaar in Zahra’s leven. Maryam wist dat het te maken had met de onzekerheid jegens haar sociale positie, dus het zou niet aardig zijn erom te lachen. ‘Ze is slim, welgemanierd, bedachtzaam; elke gerespecteerde familie zou haar welkom heten,’ aldus Maryams moeder, die een stralende toekomst voor Zahra in het verschiep zag liggen. Ze voorzag een huwelijk dat Zahra zou bevrijden van het milieu van haar ouders, die ‘nette, harde werkers’ waren. Een zin die duidelijk neerbuigend was jegens mensen die niet moesten denken zomaar een plek in de wereld te kunnen innemen, hoe rechtschapen hun karakter of hun handelen ook was. Maryam gebaarde naar de ruimte naast haar, en Zahra nestelde zich op de aangewezen plek, zakte onderuit en leunde licht tegen Maryam aan, die een stukje omhooggeschoven was zodat hun hoofden op gelijke hoogte waren.

‘Wil je weleens iets doen wat niet mag, Za?’

‘Natuurlijk wel.’

‘Zoals?’

‘Een jongen zoenen.’

‘Zahra Ali!’

‘Hou je kop.’

‘Ik plaag je maar. Wie dan?’

‘Welke jongen dan ook. Ik wil die zoen.’ Ze bloosde er diep bij. ‘Maar ik moet dan wel zeker weten dat hij zijn mond houdt. En het zou stom zijn om iemand daarin te vertrouwen, behalve jou.’

Maryam knikte. Dat laatste was beslist waar. ‘Denk je dat het anders zou zijn als je je ogen sloot...’

‘Wat?’

‘... en je een meisje kust?’ Een nieuwe mogelijkheid, ingege-

ven door een film die ze een keer laat op de avond in Londen had gezien.

‘Je bedoelt elkaar?’

Maryam trok haar neus op bij de gedachte hoe verkeerd dat zou zijn. ‘Nooit. Niet eens om te oefenen. Goed. Dat weten we dan ook. Recht op Babar af, jij, en ik op Hammad.’

‘Ik weet niet welke helft van die zin erger is. Belt hij je op?’

‘Dacht je dat ik tegen je had gelogen over Hammad? Alsje-blijft, zeg.’ Ze ging op het bed staan en trok een sok van haar voet. ‘Je hebt een zonde begaan jegens onze vriendschap en zal een gepaste straf ondergaan.’

‘O god, nee, dat niet!’

‘Jawel. Ruik aan de sok. Ruiken!’ Ze wilde haar sok in Zahra’s gezicht duwen, maar haar vriendin liet zich snel van het bed rollen. Even later zat Maryam Zahra op de gang achterna, wapperend met de sok. Ze renden om de eettafel door naar de studeerkamer, waar Maryams moeder schreeuwde dat ze een stel hooligans waren, die helemaal geen rekening hielden met mensen die een slechte dag hadden.

Zahra mompelde een paar woorden ter verontschuldiging en sloop weg. Maryam voegde zich een paar minuten later bij haar in de slaapkamer, glunderend, omdat haar ouders voor een dilemma stonden. Ze zouden deze maand een groot feest geven en een van de gasten, een oude studiegenoot van haar vader, had gevraagd of hij zijn broer mocht meenemen, omdat die het moeilijk had en wel een verzetje kon gebruiken. Normaal gesproken zou een dergelijk verzoek met plezier worden ingewilligd, maar de broer in kwestie was onlangs gearresteerd wegens drugshandel en iedereen wist dat hij zijn vrijlating aan een omkoopbare rechter te danken had. ‘Waarom moet ik de eerste stap zetten in zijn rehabilitatieprogramma?’ had Maryams moeder gezegd. Ze bedoelde sociale rehabilitatie. Ze had gedaan alsof er iets misging in de keuken, zodat ze het telefoongesprek met de studievriend kon afkap-

pen. Maar ze zouden snel terug moeten bellen met een antwoord, en ze zag geen enkele mogelijkheid om 'nee' te zeggen.

'Moeten ze nu het feest afgelasten?' vroeg Zahra.

'Het is voor mijn vaders veertigste verjaardag.' Maryam ging naast Zahra bij de cd-collectie staan. 'Dat zullen ze nooit doen.'

'Maar ze dulden toch zeker geen drugssmokkelaar in hun huis?' Zahra haalde de soundtrack van *Dirty Dancing* uit het rek en keek aandachtig naar de namen van de liedjes, alsof ze niet de hele lijst uit haar hoofd kende.

'Hij weet zich in gezelschap te gedragen,' zei Maryam. Ze had de bewuste man een paar keer ontmoet en herinnerde zich weinig van hem, behalve dat hij rustig en beleefd was. 'Het punt is dat een vriend om een gunst vraagt omwille van zijn broer, dus wat doe je dan?'

'Zo denk ik er niet over,' zei Zahra. Ze keek Maryam eindelijk recht aan.

'Dat is een diplomatiek antwoord.'

Zahra stopte de cd in het apparaat en drukte op 'spelen'. Er klonk wat gekletter van een draaiende cd die niet stevig genoeg was aangedrukt, en Zahra schudde haar hoofd terwijl ze het oploste. Ze kon er slecht tegen als ze iets verkeerd deed. De openingsakkoorden van 'The Time of My Life' deden al hun meningsverschillen over de wereld van volwassenen verdwijnen terwijl ze samen zongen.

'Nou, als jouw zussen criminele ballast zouden worden en je me zou vragen of je ze mocht meenemen naar mijn veertigste verjaardag, dan zou ik dat goed vinden,' zei Zahra halverwege het nummer.

'Kom op. Ik zou je nooit vragen die twee irritante nesten voor een feestje uit te nodigen. Veertig! Wat denk je dat we doen als we veertig zijn?'

Ze vonden dit soort gesprekken heerlijk, en ze zetten het

geluid iets zachter om er naast elkaar op bed dieper op in te gaan.

‘Ik denk dat we dan getrouwd zijn en kinderen hebben,’ zei Maryam. ‘Er is geen ontkomen aan, denk je ook niet?’

‘O ja?’

‘Nou, ik moet wel kinderen krijgen zodat iemand Khan Lederwaren kan overnemen,’ zei Maryam. ‘Het lastige is dat ik een man moet vinden die het niet erg vindt dat ik mijn eigen bedrijf run, waar hij niets te vertellen heeft. Maar hij mag geen watje zijn.’

‘Ik denk dat we dat soort dingen op een dag wel willen,’ zei Zahra een tikje somber. ‘Maar we zullen nog altijd “wij” zijn als we elkaar zien, toch?’

‘Wij zullen altijd “wij” zijn,’ zei Maryam vol overtuiging. ‘Ook al verhuis je naar Alaska. Wat wij hebben is vriendschap, geen corry...’

‘Cordiaal!’

‘Dat wist ik wel.’

‘Ja, vast.’

Ze hoorden een doffe bons bij het raam. Een van de tuinkatten was vanaf een overhangende tak van de sapodilla op de vensterbank gesprongen. ‘Corry!’ riepen ze tegelijkertijd.

Hun gegiechel ging over in een geschater dat de aanleiding van de grap overtrof en opging in een gulle lachbui uit intense vreugde om hun vriendschap, om elkaar, om de zekerheid dat je, wat er ook gebeurt op deze wereld, altijd die ene persoon hebt, die poolster, die rots, dat alter ego dat elke vezel van al je gebreken kende, en dat toch, ondanks alles, ervoor kiest bij je te blijven en naast je te staan, bij alles wat de wereld voor je bedacht heeft, elk hartzeer, elke teleurstelling, elk moment van duisternis. Altijd die vriendschap, altijd dat licht.